

معافیت و شروط محدود کننده مسؤولیت مدنی متصدی حمل و نقل جاده‌ای در حقوق ایران و کنوانسیون C.M.R و T.I.R

نیکی جلالی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

چکیده

امروزه حمل و نقل جاده ای یکی از ارکان اصلی اقتصاد، و تجارت در جهان محسوب می شود. کنوانسیون قرارداد حمل و نقل بین المللی کالا از طریق جاده که در سال ۱۹۵۶ تدوین گردیده و مورد الحاق کشورهای بسیاری، از جمله ایران قرار گرفته، سبب یکسان شدن مقررات، در این عرصه گردیده است. مطابق این کنوانسیون، متصدی حمل و نقل زمینی برای خسارات وارده به فرستنده و گیرنده کالا مسئول می باشد در زمان بروز خسارت، در مواردی، برای متصدی حمل و نقل معافیت هایی در نظر گرفته شده است بررسی شیوه های دفاعی متصدی و شرایط استنادی آن ها علاوه بر فواید کاربردی، آثار علمی مهمی دربردارد از جمله این که نقش بسزایی در درک مبنای مسؤولیت حداکثر مراقبت مطرح در کنوانسیون مزبور دارد. موارد معافیت مطرح محدود به قوه قاهره نمی باشد و حتی به نحو قابل توجهی مخاطرات ذاتی حمل و نقل زمینی مورد توجه قرار گرفته است. تمسک به برخی از موارد معافیت مستلزم اثبات رابطه سببیت بین موارد یاد شده با خسارت تحقق یافته است و در برخی موارد صرف اثبات وجود موارد معافیت مربوط به مخاطرات ذاتی حمل و نقل جهت رفع مسؤولیت کافی است. مقررات بین المللی در خصوص موارد معافیت متصدی حل و نقل جاده ای توانسته است تا حدودی منافع طرفین مخصوصاً صاحب کالا را تضمین کند ولی در حقوق داخلی ما، قانون تجارت در بخش عمده خود هم چنان صورت قدیمی خود را حفظ کرده است و برای رفع نواقص آن وضع مقررات جدید ضروری می باشد. در کنوانسیون C.M.R و T.I.R به صورت صریح و ضمنی به شرط محدود کننده اشاره نکرده، فقط ماده ۱۷ C.M.R به معافیت از مسؤولیت اشاره کرده و در T.I.R که یک کنوانسیون گمرکی است مسؤولیت را به عهده ی مؤسسات ضامن سپرده است. در خصوص معافیت متصدی بایستی عواملی مانند قوه قاهره، خطرناک بودن کالای مورد حمل، عیب ذاتی کالا و... را ثابت کند و نه اثبات عدم تقصیر. می توان گفت که در حقوق ایران مواد ۳۸۶ و ۳۸۷ قانون تجارت و مواد ۲۲۱ و ۲۳۰ قانون مدنی در مورد شروط محدود کننده و در مواد ۳۸۱، ۳۸۴ و ۳۸۶ قانون تجارت و مواد ۲۲۹، ۲۳۶، ۴۴۸ و ۷۵۲ و مواد ۶۰ و ۳۲۲ قانون مجازات اسلامی در خصوص معافیت متصدی حمل و نقل از مسؤولیت صحبت شده است. و در دو کنوانسیون C.M.R و T.I.R در زمینه ی شروط محدود کننده مسؤولیت به صورت صریح و ضمنی اشاره نکرده است و تنها در کنوانسیون C.M.R در مواد ۱۷ و ۲۲ به موارد معافیت قانونی از مسؤولیت پرداخته و همچنین در کنوانسیون T.I.R که یک کنوانسیون گمرکی می باشد به صورت صریح در این زمینه پرداخته نشده و مسؤولیت را بر عهده مؤسسات ضامن قرار داده است.

واژه های کلیدی: حمل و نقل زمینی، خسارت، متصدی حمل و نقل، شروط مسؤولیت، حقوق ایران، کنوانسیون T.I.R , C.M.R

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۶، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹، صفحات ۶۲-۷۱